

Hem>Rättsliga åtgärder>Var och hur?>Vilket lands lag gäller?

Vilket lands lag gäller?

Sverige

1 Rättskällor

1.1 Autonoma nationella regler

Den internationella privaträtten regleras numera till stora delar genom EU-lagstiftning. De svenska nationella reglerna på området finns i lag och rättspraxis. Lagstiftningen införlivar till stora delar internationella konventioner som Sverige har anslutit sig till. De viktigaste reglerna på området är:

Äktenskap och barn

- 3 kap. 4 och 6 §§ lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap (IÄL)
- 9, 12 och 13 §§ förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap (NÄF)
- 3 § lagen (2018:1289) om adoption i internationella situationer
- 2, 3, 3a, 5, 5a, 6 och 6a §§ lagen (1985:367) om internationella faderskapsfrågor (IFL)
- Rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden
- Rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap
- Lagen (2019:234) om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer1 § lagen (2012:318) om 1996 års Haagkonvention och artiklarna 15–22 i den i Haag den 19 oktober 1996 dagtecknade konventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn (1996 års Haagkonvention)
- Artikel 15 rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet (underhållsförordningen) och 2007 års Haagprotokoll om tillämplig lag avseende underhållsskyldighet.

Arv

- Artiklarna 20–38 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juni 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg

Avtal och köp

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I-förordningen)
- 79–87 §§ växellagen (1932:130)
- 58–65 §§ checklagen (1932:131)
- Lagen (1964:528) om tillämplig lag beträffande köp av lösa saker (IKL)
- 25 a, 31 a och 42 a §§ lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (MBL)
- Lagen (1993:645) om tillämplig lag för vissa försäkringsavtal
- 13 kap. 4 § och 14 kap. 2 § sjölagen (1994:1009)
- 14 § lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden
- 1 kap. 4 § lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt
- 3 kap. 14 § lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler
- 48 § konsumentköplagen (1990:932)

Skadeståndsrätt

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 864/2007 av den 11 juli 2007 om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (Rom II-förordningen)
- 8, 14 och 38 §§ trafikskadelagen (1975:1410)
- 1 § lagen (1972:114) med anledning av konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning
- 1 § lagen (1974:268) med anledning av miljöskyddskonventionen den 19 februari 1974 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige

Insolvensrätt

- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/848 om insolvensförfaranden (2015 års insolvensförordning)
- 1, 3 och 5–8 §§ lag (1934:67) med bestämmelser om konkurs, som omfattar egendom i Danmark, Finland, Island eller Norge
- 1, 4–9 och 13 §§ lag (1934:68) om verkan av konkurs, som inträffat i Danmark, Finland, Island eller Norge
- 1, 3–8 och 12 §§ lag (1981:6) om konkurs som omfattar egendom i annat nordiskt land
- 1, 4–9, 13 och 14 §§ lag (1981:7) om verkan av konkurs som inträffat i annat nordiskt land

1.2 Multilaterala konventioner

Sverige är part till följande multilaterala internationella konventioner som innehåller regler om tillämplig lag. Eftersom Sverige intar ett dualistiskt synsätt i förhållande till internationella traktater är dessa multilaterala konventioner också införlivade i nationell lag. Se ovan.

Nationernas Förbund

- 1930 års konvention för lösande av vissa lagkonflikter på växelrättens område
- 1931 års konvention för lösande av vissa lagkonflikter på checkrättens område

Haagkonferensen för internationell privaträtt

- 1955 års konvention om tillämplig lag på internationella köp av lösa saker
- 1961 års konvention om lagkonflikter i fråga om formen för testamentariska förordnanden
- 1996 års konvention om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn
- 2007 års protokoll om tillämplig lag avseende underhållsskyldighet

EU

- 1980 års konvention om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I-förordningen har ersatt konventionen för avtal som har ingåtts från och med den 17 december 2009)

Nordiska konventioner

- 1931 års överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (senast ändrad genom 2006 års ändringsöverenskommelse).
- 1933 års konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge angående konkurs (den nordiska konkurskonventionen).
- 1934 års konvention mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om arv, testamente och boutredning (senast ändrad genom 2012 års ändringsöverenskommelse)
- 1974 års miljöskyddskonvention mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige

1.3 Viktiga bilaterala konventioner

1972 års konvention mellan Sverige och Norge om renbetning

2 Tillämpning av lagvalsreglerna

2.1 Tillämpning av lagvalsreglerna ex officio

En domstol bör i en tvist med internationell anknytning i allmänhet självmant uppmärksamma frågan om vilken lag som är tillämplig. Enligt flera svenska internationellt privaträttsliga regler ska avtalsparters lagval för frågor rörande avtalet respekteras. Därtill kommer möjligheten för parter i ett dispositiv tvistemål att vid tiden för domstolsprövningen av tvisten komma överens om tillämplig lag för denna. En samstämmig förklaring om att svensk rätt ska tillämpas i ett mål rörande ett rättsförhållande där förlikning enligt svensk intern rätt är tillåten bör godtas av domstolen, förutsatt att det finns en anknytning till Sverige (se NJA 2017 s. 168).

2.2 Renvoi (återförvisning och vidareförvisning)

Huvudinställningen i svensk internationell privaträtt är negativ till renvoi. Undantag görs dock i 79 § 2 st. växellagen och 58 § 2 st. checklagen såvitt gäller utländsk medborgares behörighet att ingå växel- eller checkförbindelse. Förklaringen är att dessa bestämmelser bygger på internationella konventioner. Vidare görs undantag i 9 § 2 st. lagen (1981:7) om verkan av konkurs som inträffat i annat nordiskt land. Slutligen accepteras, såvitt äktenskaps giltighet till formen, renvoi i 1 kap. 7 § 1 st. lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.

2.3 Ändring i anknytning

Det finns inte någon generell regel för betydelsen av ändring i anknytning. Exempelvis bygger EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden på oföränderlighetsprincipen. Den innebär att den tillämpliga lag som bestämts med hänsyn till den anknytning som fanns när äktenskapet ingicks eller partnerskapet registrerades ändras endast undantagsvis efter ansökan under vissa i respektive EU-förordning angivna förutsättningar.

I fråga om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer gäller i stället föränderlighetsprincipen. Den innebär, om makarna inte har ingått ett lagvalsavtal, att om båda makarna senare har tagit sin hemvist i ett annat nordiskt land och varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället det landets lag. Om båda makarna tidigare under äktenskapet har haft sin hemvist i det landet eller om makarna är medborgare i det landet, tillämpas dock det landets lag så snart de har tagit sin hemvist där. En motsvarande princip tillämpas i fråga om sambor. (Se 3 kap. 9 § och 5 kap. 6 § lagen [2019:234] om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.)

2.4 Undantag (ordre public och internationellt tvingande regler)

Det anses vara en allmän princip i den svenska internationella privaträtten att en bestämmelse i utländsk rätt inte får tillämpas om tillämpningen skulle vara uppenbart oförenlig med grunderna för rättsordningen här i riket. Bestämmelser med den innebörden återfinns också i många internationellt privaträttsliga författningar. Man kan därav dock inte dra slutsatsen att ett ordre public-förbehåll förutsätter stöd i lag. Det finns ytterst få avgöranden där utländsk rätt inte ansetts kunna tillämpas med hänvisning till ordre public.

Att bestämma vilka svenska rättsregler som är internationellt tvingande är normalt en uppgift för rättstillämpningen.

2.5 Utredning om innehållet i utländsk rätt

Om domstolen inte känner till innehållet i den främmande lag som enligt dess bedömning är tillämplig, har den två alternativ att välja mellan. Antingen ombesörjer den själv utredningen eller så anmodar den part att anskaffa upplysningarna. Vilket alternativ som väljs är en lämplighetsfråga. Om domstolen själv ombesörjer utredningen kan den ta hjälp av Justitiedepartementet. Allmänt kan sägas att i indispositiva tvistemål bör domstolen vara mer aktiv medan den i dispositiva tvistemål i större utsträckning kan överlåta utredningen åt parterna.

3 Lagvalsregler

3.1 Avtalsförpliktelser och rättsakter

Sverige är part till 1980 års Romkonvention om tillämplig lag för avtalsförpliktelser. På vissa områden finns särskilda lagvalsregler. Rom I-förordningen har ersatt konventionen för avtal som har ingåtts från och med den 17 december 2009.

För avtal om **köp av lösa saker** gäller lagen (1964:528) om tillämplig lag beträffande köp av lösa saker, som utgör ett införlivande av 1955 års Haagkonvention om tillämplig lag på internationella köp av lösa saker. Lagen går före Rom I-förordningens regler. Den omfattar dock inte konsumentköp. Enligt 3 § får köpare och säljare avtala om tillämplig lag. Enligt 4 § gäller, om parterna inte valt tillämplig lag, lagen i det land där säljaren har sin hemvist. Undantag från denna regel görs för de fall säljaren mottagit beställningen i köparens hemvistland samt för köp på börs eller auktion.

I vissa **konsumentförhållanden** görs också undantag från Rom I-förordningens regler. I 48 § konsumentköplagen (1990:932), 14 § lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden, 1 kap. 4 § lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt och 3 kap. 14 § lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler finns särskilda regler som syftar till att skydda konsumenterna från lagvalsavtal. Enligt dessa bestämmelser ska under vissa omständigheter lagen i ett EES-land tillämpas om den lagen ger konsumenten ett bättre skydd.

För **växel och check** finns särskilda regler i 79–87 §§ växellagen (1932:130) och 58–65 §§ checklagen (1932:131). Dessa bygger på 1930 års Genèvekonvention för lösande av vissa lagkonflikter på växelrättens område och 1931 års Genèvekonvention för lösande av vissa lagkonflikter på checkrättens område.

För vissa avtal om **skadeförsäkring** gäller lagen (1993:645) om tillämplig lag för vissa försäkringsavtal.

3.2 Utomobligatoriska förpliktelser

Frågan om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser regleras i Rom II-förordningen.

3.3 Personalstatut

I svensk internationell privaträtt har medborgarskapet traditionellt ansetts vara det avgörande anknytningsmomentet för att fastställa personalstatutet. Det finns numera så många exempel på att medborgarskap fått ge vika för hemvist som huvudsakligt anknytningsmoment att det är tveksamt om man ens längre kan tala om ett huvudsakligt anknytningsmoment för personalstatutet. I svensk internationell privaträtt anses personalstatutet huvudsakligen omfatta frågor om rättshandlingsförmåga och namn.

Enligt 1 kap. 1 § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap ska **rätten att ingå äktenskap** inför svensk myndighet i princip prövas enligt svensk lag om mannen eller kvinnan är svensk medborgare eller har hemvist här. För nordiska förhållanden gäller en liknande reglering i 1 § förordning (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap.

Om **förmynderskap och förvaltare** finns särskilda regler i 4 och 5 kap. lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap samt i 14–21 a §§ förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap. Beträffande tillämplig lag på **rätten att ingå avtal** finns en partiell reglering i art. 13 Rom I-förordningen. För rätten att ingå växel- eller checkförbindelse finns särskilda bestämmelser i 79 § växellagen och 58 § checklagen.

Beträffande **processbehörighet** finns en särskild regel i 11 kap. 3 § rättegångsbalken enligt vilken en utlänning som i sitt hemland är oförmögen att föra talan har rätt att göra det i Sverige om han är behörig därtill enligt svensk rätt.

Namnfrågor anses i svensk internationell privaträtt tillhöra personrätten. Det innebär att exempelvis en makes förvärv av den andra makens namn inte kvalificeras som en fråga om äktenskapets rättsverkningar i personligt hänseende. Enligt 31 § lagen (2016:1013) om personnamn gäller denna inte för svenska medborgare som har hemvist i Danmark, Norge eller Finland. Därav kan man e contrario dra slutsatsen att den gäller för övriga svenska medborgare. Lagen får enligt 32 § också tillämpas på utländska medborgare som har hemvist i Sverige.

3.4 Fastställande av förhållandet mellan föräldrar och barn, inklusive adoption

Svensk materiell rätt skiljer inte mellan **oäkta och äkta barn** och den svenska internationella privaträtten har heller inga särskilda lagvalsregler för att avgöra om ett barn ska anses vara fött inom eller utom äktenskapet och om det senare kan "legitimeras".

Beträffande tillämplig lag för fastställelse av **faderskap** gäller olika regler för faderskapspresumtion och fastställelse av faderskap i domstol.

Faderskapspresumtion regleras i 2 § lagen (1985:367) om internationella faderskapsfrågor. Enligt denna ska en man som är eller har varit gift med ett barns mor anses som barnets far, då det följer av lagen i den stat där barnet vid födelsen fick hemvist eller, om inte någon ska anses som barnets far enligt den lagen, då det följer av lagen i en stat där barnet vid födelsen blev medborgare. Fick barnet vid födelsen hemvist i Sverige, ska frågan dock alltid bedömas enligt svensk lag. Om faderskap måste fastställas i domstol ska rätten som huvudregel tillämpa lagen i det land där barnet hade sin hemvist när målet avgörs i första instans.

Enligt 3 § lagen (2018:1289) om **adoption** i internationella situationer ska vid en ansökan om adoption svensk domstol tillämpa svensk rätt.

Ett utländskt adoptionsbeslut som gäller i Sverige har samma rättsverkningar som en svensk adoption.

Frågan om tillämplig lag på **underhåll** till barn regleras i 2007 års Haagprotokoll om tillämplig lag avseende underhållsskyldighet. Huvudregeln är att underhållsskyldigheten regleras av lagen i den stat där barnet har sin hemvist. Om barnet inte kan få underhåll från den underhållsskyldige enligt den lagen, ska domstolslandets lag tillämpas. Om barnet inte kan få underhåll från den underhållsskyldige enligt någon av dessa lagar, ska, om de båda är medborgare i samma stat, lagen i den staten tillämpas.

3.5 Äktenskap, ogifta/sammanboende par, partnerskap, äktenskapsskillnad, separation, underhållsskyldighet

Beträffande **rätten att ingå äktenskap** se ovan 3.3. Enligt huvudregeln anses ett äktenskap **giltigt till formen** om det är giltigt i det land där det ingicks, se 1 kap. 7 § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.

Äktenskapets rättsverkningar kan delas in i två huvudgrupper, de personliga och de som avser makars förmögenhetsförhållanden (se nedan under III.6.). Till äktenskapets personliga rättsverkningar torde först och främst frågan om makars inbördes underhållsskyldighet räknas. I svensk internationell privaträtt anses inte frågor om makes arvsrätt, makes förvärv av den andre makens namn och makes skyldighet att försörja den andre makens barn vara rättsverkningar av äktenskapet, utan den tillämpliga lagen bestäms av de lagvalsregler som är tillämpliga för arv, namn etc.

Frågan om tillämplig lag på **underhåll till make** regleras i 2007 års Haagprotokoll om tillämplig lag avseende underhållsskyldighet. Huvudregeln är att underhållsskyldigheten regleras av lagen i den stat där den underhållsberättigade har sin hemvist. Om någon av makarna motsätter sig tillämpning av den lagen och lagen i en annan stat, särskilt den stat där de senast hade gemensam hemvist, har närmare anknytning till äktenskapet, ska dock lagen i den andra staten tillämpas.

På frågan om **äktenskapsskillnad** tillämpas enligt 3 kap. 4 § 1 st. lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap svensk rätt vid svensk domstol. Enligt andra stycket i samma paragraf görs undantag om båda makarna är utländska medborgare och inte någon av dem har hemvist i Sverige sedan minst ett år.

I svensk materiell rätt finns inte rättsinstitutet **hemskillnad (legal separation) och återgång av äktenskap**. Regler om bodelning efter legal separation finns i 2 kap. 6 § och 3 kap. 13 § lagen (2019:234) om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

3.6 Makars förmögenhetsförhållanden

Frågor om tillämplig lag för makars förmögenhetsförhållanden regleras i kapitel III i rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden. Motsvarande regler rörande registrerade partner finns i kapitel III i rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap. Kompletterande bestämmelser till EU-förordningarna finns i 2 kap. lagen (2019:234) om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer (se bl.a. 2 kap. 4 och 5 §§).

Särskilda bestämmelser om tillämplig lag gällande makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer finns i 3 kap. lagen (2019:234) om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer (se bl.a. 3 kap. 8–11 §§).

3.7 Arv och testamente

I fråga om lagval vid arv och testamente gäller Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg. Lagvalsreglerna i förordningen gäller oavsett om den internationella anknytningen finns i förhållande till en medlemsstat eller någon annan stat.

För ett testaments formella giltighet gäller dock särskilda bestämmelser enligt 2 kap. 3 § lagen (2015: 417) om arv i internationella situationer, som införlivades 1961 års Haagkonvention om lagkonflikter i fråga om formen för testamentariska förordnanden. Ett testamente ska anses giltigt om det uppfyller formkraven i lagen på den ort där det upprättades eller den ort testatorn vid upprättandet eller vid sin död hade hemvist eller var medborgare. Ett testamente som avser fast egendom ska också anses giltigt till formen, om det uppfyller formkraven i lagen på den ort där egendomen finns. Motsvarande regler gäller för en återkallelse av testamente. En återkallelse ska också anses giltig om den uppfyller formkraven i någon av de lagar enligt vilka testamentet var giltigt till formen.

3.8 Sakrätt

På sakrättsens område finns skrivna lagvalsregler endast för vissa fall avseende fartyg och luftfartyg, finansiella instrument och olagligt bortförda kulturföremål, samt beträffande vissa situationer reglerade i den nordiska konkurskonventionen och insolvensförordningen.

De sakrättsliga verkningarna av exempelvis ett köp eller förpantning avseende såväl fast som lös egendom ska bedömas enligt lagen i det land egendomen befinner sig vid tidpunkten för köpet eller förpantningen. Enligt denna lag ska bedömas vilka slags sakrätter som överhuvudtaget kan finnas, på vilket sätt sakrätten i fråga uppkommer och upphör att gälla, vilka formkrav som gäller samt vilka rättigheter mot tredje man en viss sakrätt ger.

Beträffande utländska säkerhetsrätter har i rättspraxis slagit fast att om säljaren vid tidpunkten för säkerhetsrättens uppkomst kände till att föremålet skulle flyttas till Sverige (och säkerhetsrätten inte gäller här) borde hon eller han ha skaffat sig en säkerhetsrätt som i stället uppfyller den svenska rättens krav. Vidare bör den utländska säkerhetsrätten inte tillerkännas rättsverkningar sedan en tid förflutit efter att egendomen förts till Sverige. Den utländska borgenären har då haft tid att antingen skaffa sig ny säkerhet eller driva in sin fordran.

3.9 Insolvens

I 2015 års insolvensförordning finns regler om tillämplig lag som gäller i förhållande till andra medlemsstater i EU (dock inte Danmark).

I förhållande till de nordiska länder som inte omfattas av 2015 års insolvensförordning finns särskilda bestämmelser om tillämplig lag som är baserade på 1933 års nordiska konkurskonvention och som införlivats i svensk rätt genom lagar från 1981 (i förhållande till Island tillämpas dock bestämmelser i tidigare lagar från 1934). Huvudregeln i konventionen är att ett konkursförfarande i en fördragsslutande stat (konkurslandet) ska omfatta även gäldenären tillhörig egendom som finns i en annan fördragsslutande stat. I fråga om sådan egendom ska som huvudregel konkurslandets lag tillämpas vad gäller frågor om bl.a. gäldenärens rätt att råda över sin egendom och vad som ingår i konkursboet.

Utöver ovanstående regler är den svenska internationella insolvensrätten till övervägande del inte lagfäst. Utgångspunkten är att förfarandelandets lag (lex fori concursus) tillämpas. Det innebär bl.a. att i en svensk konkurs ska svensk rätt tillämpas på själva förfarande och på övriga konkursrättsliga frågor.

Senaste uppdatering: 14/04/2020

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.